

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรในตำบลโคกจาน อำเภอกุหลาบพริต จังหวัดศรีสะเกษ
Extension of Rice Seed Production by Farmers in Khok Chan
Sub-district, Uthumphon Phisai District, Si Sa Ket Province

เมสินี เกษสกุล (Masinee Ketsakool)¹ นารินทร์ สีระสาร (Nareerut Seerasam)² บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานสังคมและเศรษฐกิจ 2) สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 3) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ข้าว จำนวน 226 ราย โดยคำนวณจากสูตร ทาโร ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 145 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 27.04 ปี ได้รับการฝึกอบรมเฉลี่ย 3.99 ครั้ง พื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 18.90 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยจากการทำนาต่อไร่เฉลี่ย 8,168.93 บาท 2) พื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 12.32 ไร่ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย ไถเตรียมดินเฉลี่ย 2.31 ครั้ง แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าวจากกรมการข้าว ผลผลิตเฉลี่ย 440.62 กิโลกรัม/ไร่ จำหน่ายผลผลิตที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว 3) เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมากที่สุด ด้านการสนับสนุน ต้องการมีตลาดรับซื้อที่แน่นอน 4) เกษตรกรมีปัญหาระดับมาก ในด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอ เกษตรกรมีข้อเสนอแนะควรสนับสนุนการจัดทำแปลงเรียนรู้ต้นแบบเพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

คำสำคัญ การส่งเสริมการผลิต การผลิตเมล็ดพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ข้าว

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช masinee.ketsakool@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช nareerut.see@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Bumpen.Keo@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

This research the objectives were to study 1) basic social and economic conditions 2) rice seed production conditions. 3) Extension needs of rice seed production. 4) Problems and suggestions regarding extension of rice seed production by farmers. This research was a survey research. The study population was 226 farmers who were members of large rice plots. The 145-sample size was based on the Taro Yamane formula with an error value of 0.05. Data were analyzed using frequency distribution, percentage, minimum, maximum, mean, and standard deviation. and ranking. The results of the research found that 1) The average of experience in rice seed production of 27.04 years, the average received training sessions of 3.99, the average rice growing area of 18.90 rai, and the average income from rice farming per rai of 8,168.93 baht. 2) The average seed production area was 12.32 rai. The soil type was sandy loam. The average plowing and preparation of the soil of 2.31 times. The source of rice seeds was from the Rice Department. The average yield was 440.62 kilograms/rai. The produce was sold at the Rice Seed Center. 3) The farmer extension needs of rice seed production at the high level, support side would like to have a sure market for buying rice seeds. 4) The problems in terms of supporting factors of production at a high level, it is not enough. However, the farmers suggestions that they should support the creation of prototype learning plots as an important foundation for extension and developing rice seed production.

Keywords: Extension of production, Seed production, Rice seed

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

ภาคการเกษตรนั้นมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ประชากรของประเทศกว่าร้อยละ 40 ยึดอาชีพการเกษตรเป็นหลัก การพัฒนาการผลิตจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และอื่น ๆ ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการจัดการที่เหมาะสม ซึ่งบรรดาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เมล็ดพันธุ์พืชจัดได้ว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญประการแรกในการผลิต การใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของการผลิตข้าวร่วมกับการจัดการที่เหมาะสม เนื่องจากการใช้เมล็ดพันธุ์พืชที่มีคุณภาพสูง ไม่แต่จะเป็นส่วนช่วยในการเพิ่มปริมาณผลผลิตให้สูงขึ้นร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ แต่ยังทำให้คุณภาพของผลผลิตเกษตรมีคุณภาพสม่ำเสมอและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดอีกด้วย ในขณะที่เราต้องการผลิตข้าวคุณภาพดีให้ได้ปริมาณมากเพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศและส่งออก เพื่อนำรายได้เข้าประเทศมากเท่าใด เราก็ต้องการปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้มาตรฐานปริมาณมากตามด้วยเช่นกัน โดยในส่วนของภาครัฐที่ผลิตเมล็ดพันธุ์คือศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นภาพร เวชกามา และคณะ, 2561)

ปีการผลิต 2565/66 มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีได้ประมาณ 95,000 ตัน แต่ยังไม่เพียงพอต่อปริมาณความต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวของทั้งประเทศ ที่อยู่ประมาณ 1.33 ล้านตัน และในส่วนของหน่วยงานอื่นที่เข้ามาผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกร นอกเหนือจากสหกรณ์การเกษตรและภาคเอกชนที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบางส่วนแล้ว แปลงใหญ่ข้าวยังเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สำคัญและใกล้ตัวเกษตรกรที่สุดที่จะมาเติมเต็มปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีที่ยังขาดแคลน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2566)

จากแนวนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ (ข้าว) เพื่อให้รวมกลุ่มผลิตข้าวให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและทางกลุ่มแปลงใหญ่ได้มีการส่งตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ข้าวไปตรวจสอบคุณภาพกับทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวศรีสะเกษ เพื่อจัดซื้อคืน ผลปรากฏว่า ยังมีตัวอย่างที่ไม่ผ่านการตรวจสอบเนื่องจากมีสิ่งเจือปน พันธุ์ปน และปัญหาข้าวแดง ทำให้เมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ เกษตรกรบางรายจึงมีการซื้อพันธุ์ข้าวจากร้านค้าหรือบริษัทเอกชน ทำให้ประสบปัญหาเรื่องราคาและเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่มีคุณภาพ มีต้นทุนการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีสนใจศึกษา การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรในตำบลโคกจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์การผลิตเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี และเพียงพอในการจำหน่าย แจกจ่ายเพื่อการเพาะปลูก และยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการและผู้สนใจในเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อไป

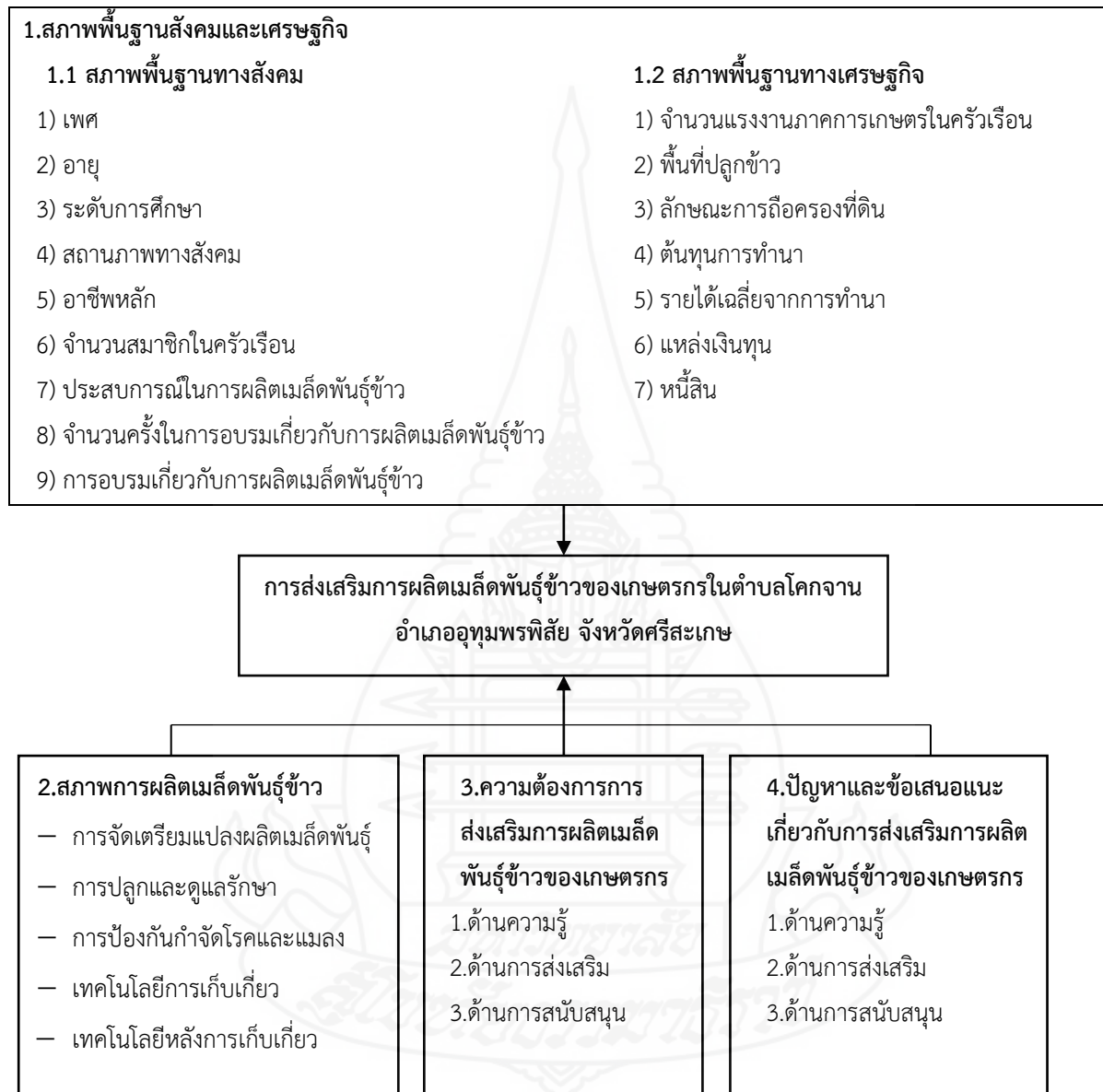
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ข้าว จำนวน 226 ราย โดยคำนวณจากสูตร ทาโร ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 145 ราย คือ เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ทดสอบความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach มากกว่า 0.80 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ วัดระดับความต้องการโดยใช้มาตรวัดตัวแปรเป็นแบบมาตรวัดของ ลิเคิร์ต (Likert's scale) โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์จากค่าน้ำหนักเฉลี่ย 1.00 – 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 – 2.60 = น้อย 2.61 – 3.40 = ปานกลาง 3.41 – 4.20 = มาก 4.21 – 5.00 = มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตารางที่ 1 ค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

n= 145

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	98	67.60
ชาย	47	32.40
2. อายุ (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	6	4.10
41-50	41	28.30
51-60	58	40.00
61-70	37	25.50
มากกว่าหรือเท่ากับ 71	3	2.10
ค่าต่ำสุด = 24 ปี ค่าสูงสุด = 80 ปี ค่าเฉลี่ย = 55.10 ปี SD = 9.290		
3. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	1	0.70
ประถมศึกษา	102	70.30
มัธยมศึกษาตอนต้น	8	5.50
มัธยมศึกษาตอนปลาย	29	20.00
ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา	3	2.10
ปริญญาตรี	2	1.40

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 (ต่อ)

n= 145

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
4. สถานภาพทางสังคม		
ไม่มีตำแหน่ง	101	69.70
คณะกรรมการกลุ่มแปลงใหญ่ข้าวฯ	43	29.70
ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน	1	0.60
5. อาชีพหลัก		
เกษตรกร	142	97.90
รับราชการ	2	1.40
รับจ้างทั่วไป	1	0.70
6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2	21	14.50
3-4	80	55.20
มากกว่าหรือเท่ากับ 5	44	30.30
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 11 คน ค่าเฉลี่ย = 3.93 คน SD= 1.347		
7. ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	23	15.80
11-20	42	29.00
21-30	28	19.30
31-40	31	21.40
มากกว่าหรือเท่ากับ 41	21	14.50
ค่าต่ำสุด = 1 ปี ค่าสูงสุด = 52 ปี ค่าเฉลี่ย = 27.04 ปี SD = 13.415		
8. จำนวนครั้งในการอบรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ครั้ง)		
2	20	13.80
3	42	29.00
4	8	5.50
5	73	50.30
6 ขึ้นไป	2	1.40
ค่าต่ำสุด = 2 ครั้ง ค่าสูงสุด = 10 ครั้ง ค่าเฉลี่ย = 3.99 ครั้ง SD = 1.277		

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 (ต่อ)

n = 145

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
9. การอบรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กรมการข้าว	144	99.30
กรมส่งเสริมการเกษตร	95	65.50
กรมพัฒนาที่ดิน	81	55.90
กรมวิชาการเกษตร	70	48.30
10. แรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน (คน)		
1	5	3.40
2	61	42.10
3	42	29.00
4	28	19.30
5 ขึ้นไป	9	6.20
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 7 คน ค่าเฉลี่ย = 2.89 คน SD = 1.161		
11. พื้นที่ปลูกข้าว (ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	1	0.70
11-15	21	14.50
15-20	84	57.90
21-25	28	19.30
มากกว่าหรือเท่ากับ 26	11	7.60
ค่าต่ำสุด = 1 ไร่ ค่าสูงสุด = 56 ไร่ ค่าเฉลี่ย = 18.90 ไร่ SD = 8.782		
12. ลักษณะการถือครองที่ดิน		
พื้นที่ตนเอง	145	100.00
13. ต้นทุนการทำนา (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3,000	97	66.90
3,001-3,500	46	31.70
มากกว่าหรือเท่ากับ 3,501	2	1.40
ค่าต่ำสุด = 2,500 บาท ค่าสูงสุด = 3,600 บาท ค่าเฉลี่ย = 3,025.21 บาท SD = 165.944		

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 (ต่อ)

n= 145

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
14. รายได้เฉลี่ยจากการทำนา (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 7,500	18	12.40
7,501-8,000	21	14.50
8,001-8,500	49	33.80
8,501-9,000	51	35.20
มากกว่าหรือเท่ากับ 9,001	6	4.10
ค่าต่ำสุด = 6,500 บาท ค่าสูงสุด = 9,500 บาท ค่าเฉลี่ย = 8,168.93 บาท SD = 530.256		
10. แรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน (คน)		
1	5	3.40
2	61	42.10
3	42	29.00
4	28	19.30
5 ขึ้นไป	9	6.20
15. แหล่งเงินทุน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ทุนตนเอง	143	98.60
ธนาคารเพื่อการเกษตร	58	40.00
สหกรณ์การเกษตร	45	31.00
กองทุนหมู่บ้าน	5	3.40
กลุ่มเกษตรกร	1	0.70
ญาติ	1	0.70
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 7 คน ค่าเฉลี่ย = 2.89 คน SD = 1.161		
16. หนี้สิน		
ไม่มีหนี้สิน	125	86.20
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000	4	2.80
50,001-100,000	8	5.50
มากกว่าหรือเท่ากับ 100,001	8	5.50
ค่าต่ำสุด = 30,000 บาท ค่าสูงสุด = 200,000 บาท ค่าเฉลี่ย = 15,041.38 บาท SD = 42,350.698		

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

จากตารางที่ 1 พบว่า เกษตรกรร้อยละ 32.40 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 55.10 ปี เกษตรกรร้อยละ 70.30 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรร้อยละ 69.70 ไม่มีสถานภาพทางสังคม อาชีพหลักเป็นเกษตรกร ร้อยละ 97.90 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.93 คน มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 27.04 ปี ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 3.99 ครั้ง และเกษตรกรร้อยละ 99.30 ได้รับการฝึกอบรมจากกรมการข้าว เกษตรกรมีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.89 คน มีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 18.90 ไร่ ร้อยละ 100.00 มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง มีต้นทุนการทำนาต่อไร่ เฉลี่ย 3,025.21 บาท มีรายได้เฉลี่ยจากการทำนาต่อไร่ เฉลี่ย 8,168.93 บาท ร้อยละ 98.6 มีแหล่งเงินทุนของตนเอง และเกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 15,041.38 บาท

2. สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

เกษตรกรมีพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 12.32 ไร่ ร้อยละ 91.00 มีสภาพพื้นที่อยู่ระหว่างที่ลุ่มกับที่ดอน ร้อยละ 92.40 มีลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย เกษตรกรไถเตรียมดินเฉลี่ย 2.31 ครั้ง ร้อยละ 50.30 ไม่ใช้ปุ๋ยพืชสด ร้อยละ 44.80 อาศัยน้ำฝน ร้อยละ 100.00 ปลูกข้าวพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ร้อยละ 80.00 มีแหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าวจากกรมการข้าว ร้อยละ 92.40 ใช้วิธีหยอด ใช้เมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 10.08 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 79.30 ใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 97.20 ใส่ปุ๋ยจำนวน 2 ครั้ง ร้อยละ 62.80 ใช้ปุ๋ยสูตร 46-0-0 ร้อยละ 73.10 ใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดวัชพืช ร้อยละ 75.9 ใช้วิธีผสมผสานในการป้องกันกำจัดโรคแมลง และศัตรูข้าว ร้อยละ 65.50 เกษตรกรมีการตัดข้าวพันธุ์ปน ร้อยละ 100.00 มีการระบายน้ำก่อนเก็บเกี่ยว ร้อยละ 100.00 เก็บเกี่ยวระยะพลับพลึง (28-30 วัน หลังข้าวออกดอก) ร้อยละ 99.30 เก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยวนา ร้อยละ 100.00 ตากข้าวบนลานตาก มีผลผลิตเฉลี่ย 440.62 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 65.50 จำหน่ายผลผลิตที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว และเกษตรกรมีราคาผลผลิต เฉลี่ย 16.81 บาทต่อกิโลกรัม

3. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

1) ด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเกษตรกรมีระดับความต้องการมากที่สุดเรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) การปลูกและดูแลรักษา ($\bar{x} = 4.31$, $SD = 0.812$) (2) เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว ($\bar{x} = 4.28$, $SD = 0.805$) และมีความต้องการในระดับมากเรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) การจัดเตรียมแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ($\bar{x} = 3.80$, $SD = 0.435$) (2) เทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{x} = 3.79$, $SD = 0.455$) (3) การป้องกันกำจัดโรคและแมลง ($\bar{x} = 3.78$, $SD = 0.448$)

2) ด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ แบบกลุ่มเรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) การอบรม ($\bar{x} = 4.39$, $SD = 0.700$) (2) การสาธิตและฝึกปฏิบัติ ($\bar{x} = 4.10$, $SD = 0.733$) (3) การประชาสัมพันธ์ ($\bar{x} = 3.79$, $SD = 0.810$) และแบบรายบุคคล เรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) การส่งเสริมความรู้จากหน่วยงานให้เพียงพอ ($\bar{x} = 4.39$, $SD = 0.700$) (2) การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ($\bar{x} = 3.87$, $SD = 0.802$) (3) การเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือไร่นา ($\bar{x} = 3.83$, $SD = 0.794$) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ แบบมวลชน เรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) การจัดงานวันรณรงค์/Field Day ($\bar{x} = 3.97$, $SD = 0.820$) (2) สื่อสิ่งพิมพ์ ($\bar{x} = 3.37$, $SD = 0.497$) (3) นิทรรศการ ($\bar{x} = 3.36$, $SD = 0.495$)

3) ด้านวิธีการสนับสนุน พบว่า เกษตรกรต้องการการสนับสนุนภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) มีตลาดรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวที่แน่นอน ($\bar{x} = 4.39$, $SD = 0.720$) (2) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x} = 4.38$, $SD = 0.727$) และ (3) ปัจจัยการผลิต ($\bar{x} = 4.34$, $SD = 0.775$)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

4. ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

เกษตรกรมีปัญหามาพรอมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสนับสนุน เกษตรกรมีปัญหามาพรอมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านความรู้ และเกษตรกรมีปัญหามาพรอมอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านวิธีการส่งเสริม แยกปัญหาแต่ละด้าน มีดังนี้

1) ด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านความรู้ในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ การปลูกและดูแลรักษา ($\bar{x} = 4.04$, $SD = 0.644$) และมีปัญหาระดับปานกลาง 4 ประเด็น เรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) การป้องกันกำจัดโรคและแมลง ($\bar{x} = 2.92$, $SD = 0.821$) (2) การจัดเตรียมแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ($\bar{x} = 2.81$, $SD = 0.476$) (3) เทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{x} = 2.75$, $SD = 0.862$) (4) เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว ($\bar{x} = 2.63$, $SD = 0.772$)

2) ด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล พบว่า เกษตรกรมีปัญหาย่อยในระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ (1) การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ขาดความต่อเนื่อง ($\bar{x} = 2.75$, $SD = 0.493$) และมีปัญหาย่อยในระดับน้อยมาก 1 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมความรู้จากหน่วยงานไม่เพียงพอ ($\bar{x} = 1.76$, $SD = 0.860$)

3) ด้านวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีปัญหาทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) การประชาสัมพันธ์เข้าร่วมอบรมไม่ทั่วถึง ($\bar{x} = 2.99$, $SD = 0.117$) และ (2) จำนวนกลุ่มเป้าหมายการประชุม อบรม สัมมนา หรือดูงาน มีจำนวนจำกัด ($\bar{x} = 2.75$, $SD = 0.479$)

4) ด้านวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาทั้งหมดอยู่ในระดับน้อย เรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) ไม่สามารถเข้าถึงสื่อประเภทต่าง ๆ ได้ ($\bar{x} = 2.52$, $SD = 1.137$) และ (2) การรับข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึงและขาดความต่อเนื่อง ($\bar{x} = 2.08$, $SD = 1.055$)

5) ด้านการสนับสนุน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาย่อยในระดับมาก 2 ประเด็น เรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต ไม่เพียงพอและต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.05$, $SD = 0.844$) (2) ช่องทางการจำหน่ายมีจำกัด ($\bar{x} = 3.90$, $SD = 1.019$) และมีปัญหาย่อยในระดับน้อย 1 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนด้านเทคโนโลยีการผลิตไม่ต่อเนื่อง ($\bar{x} = 2.21$, $SD = 1.281$)

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม และด้านการสนับสนุน ข้อเสนอแนะอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล และแบบมวลชน แยกข้อเสนอแนะแต่ละด้าน ได้แก่

1) ด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านความรู้ทั้งหมดในระดับมาก เรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) ให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการปลูกและดูแลรักษา ($\bar{x} = 4.18$, $SD = 0.910$) (2) ให้ความรู้เรื่องการจัดเตรียมแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ($\bar{x} = 4.14$, $SD = 0.976$) (3) ให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว ($\bar{x} = 3.97$, $SD = 0.785$) (4) ให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดโรคและแมลง ($\bar{x} = 3.97$, $SD = 0.803$) และ (5) ให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{x} = 3.98$, $SD = 0.786$)

2) ด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) หน่วยงานส่งเสริมความรู้ให้เพียงพอและต่อเนื่อง ($\bar{x} = 3.40$, $SD = 0.671$) (2) เจ้าหน้าที่ติดต่อประสานงานให้มีความต่อเนื่อง ($\bar{x} = 3.40$, $SD = 0.671$) และ (3) มีเกษตรกรต้นแบบให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ($\bar{x} = 3.30$, $SD = 0.504$)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

3) ด้านวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ มีการประชาสัมพันธ์เข้าร่วมอบรม โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ($\bar{x} = 3.42$, $SD = 0.523$) และมีข้อเสนอแนะอยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ มีแปลงเรียนรู้เพื่อเป็นจุดเรียนรู้ สาธิต และดูงานของเกษตรกรในพื้นที่ ($\bar{x} = 3.40$, $SD = 0.519$)

4) ด้านวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 3.43$, $SD = 0.524$) และมีข้อเสนอแนะในระดับปานกลาง ได้แก่ มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัย เข้าใจง่าย เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ ($\bar{x} = 2.79$, $SD = 1.001$)

5) ด้านวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะทั้งหมดอยู่ในระดับมาก เรียงตามอันดับ ดังนี้ (1) ส่งเสริมการทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีในชุมชนเพื่อเป็นการกระจายเมล็ดพันธุ์ได้ทั่วถึง ($\bar{x} = 4.08$, $SD = 0.782$) (2) มีการจัดนิทรรศการ งานรณรงค์ เพื่อถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.01$, $SD = 0.812$) และ (3) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม เพื่อจำหน่ายผลผลิตและจัดหาแหล่งรับซื้อที่แน่นอน ($\bar{x} = 3.41$, $SD = 0.535$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) สภาพพื้นฐานทางสังคมเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรอายุเฉลี่ย 55.10 ปี เนื่องจากคนรุ่นใหม่หันไปประกอบอาชีพอื่น และมีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ซึ่งใกล้เคียงกับ ทศมาลี จันทชัย (2561) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 49.93 ปี

2) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.89 คน เนื่องจากคนรุ่นใหม่นิยมไปประกอบอาชีพที่มีรายได้มากกว่า ซึ่งใกล้เคียงกับ นารัตน์ สิริสาร และคณะ (2562) ศึกษา แนวทางการส่งเสริมการผลิตสินค้าข้าวตามมาตรฐานฮาลาลของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในภาคการเกษตร เฉลี่ย 1.32 คน เกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยแรงงานในครัวเรือนเป็นแรงงานหลักในการทำภาคการเกษตร ได้แก่ สามีและภรรยาและบางส่วนได้ส่งจากลูกหลานไปทำงานต่างถิ่น

2. สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 12.32 ไร่ เนื่องจากเกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อจำหน่ายให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งสอดคล้องกับ ทศมาลี จันทชัย (2561) พบว่า มีพื้นที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุบลราชธานี เฉลี่ย 33.39 ไร่ เกษตรกรร้อยละ 80.0 มีแหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าวจากกรมการข้าว เนื่องจากเกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อจำหน่ายคืนให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งสอดคล้องกับ ขวลิต อิทธิพงษ์ (2562) ศึกษา การพัฒนากระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านสันคะยอม จังหวัดลำพูน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่

3. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

1) ด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเกษตรกรมีระดับความต้องการระดับมากที่สุด ดังนี้ การปลูกและดูแลรักษาและเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพและให้ได้ผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการ และปัจจุบันเกษตรกรมีการเก็บเกี่ยวโดยใช้เครื่องจักร คือรถเกี่ยวนาทดแทนแรงงานคนภาคการเกษตร เพราะสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายการเก็บเกี่ยวต่อไร่ได้ และมีความสะดวกรวดเร็วกว่าการใช้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

แรงงานคน ซึ่งสอดคล้องกับ สุพจน์ ค่ายา (2561) ศึกษา ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์ในภาพรวมระดับมากที่สุด

2) **ด้านวิธีการส่งเสริม** พบว่า เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม โดยต้องการการอบรม การสาธิตและฝึกปฏิบัติ และการประชาสัมพันธ์ โดยวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มเป็นการถ่ายทอดความรู้หรือการสื่อสาร การสาธิตและการฝึกปฏิบัติ เป็นโอกาสที่เกษตรกรจะได้เรียนรู้และได้ลองปฏิบัติจริง โดยที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมคอยควบคุม ดูแลแนะนำอย่างใกล้ชิด ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับเกษตรกร และระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง ซึ่งสอดคล้องกับ สุนันทา ณ มา (2561) ศึกษา ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมในภาพรวมระดับมาก โดยประเด็นที่ต้องการด้านวิธีการส่งเสริมมากที่สุดคือด้านการสื่อสารแบบกลุ่ม

3) **ด้านการสนับสนุน** พบว่า เกษตรกรต้องการการสนับสนุนภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีตลาดรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวที่แน่นอน การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยการผลิต เมื่อพิจารณาแล้วเกษตรกรมีความต้องการตลาดรับซื้อที่แน่นอน เนื่องจากเกษตรกรขายเมล็ดพันธุ์คืนให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตามระเบียบว่าด้วยมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวในกระบวนการผลิต หากเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ผ่านตามมาตรฐาน เกษตรกรก็จะนำผลผลิตไปจำหน่ายให้กับโรงสี/พ่อค้าคนกลาง ซึ่งไม่ใช่ตลาดที่รับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยเฉพาะ ทำให้ได้ราคาต่ำกว่า ปัจจุบันปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมีราคาที่สูงขึ้น รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชนเพื่อใช้เป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ช่วยให้เกษตรกรผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) โครงการยกระดับแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด เพื่อให้เกษตรกรมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีความหลากหลายมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งในการบริหารจัดการแปลงใหญ่ โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ ต่อยอดด้านคุณภาพมาตรฐาน แปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่ม และการเชื่อมโยงการตลาด และการสร้างโอกาสในการเพิ่มคุณภาพผลผลิตและผลตอบแทนจากการผลิต การลดต้นทุนการผลิต รายได้เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

1) **ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร** พบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสนับสนุน ในประเด็น การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง ควรส่งเสริมการแปลงผลผลิตเมล็ดพันธุ์ดีในชุมชนเพื่อเป็นการกระจายเมล็ดพันธุ์ได้ทั่วถึงเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ ประเด็นการส่งเสริมและสนับสนุนด้านเทคโนโลยีการผลิตไม่ต่อเนื่อง และช่องทางการจำหน่ายมีจำกัด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการส่งเสริมให้ตรงประเด็น มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีความหลากหลายมาประยุกต์ มีการจัดนิทรรศการ งานรณรงค์ เพื่อถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิตและจัดหาแหล่งรับซื้อที่แน่นอน

2) **ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร** พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความรู้ โดยการให้ความรู้เรื่องการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

จัดเตรียมแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ การปลูกและดูแลรักษา การป้องกันกำจัดโรคและแมลง เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว และเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว เนื่องจากเกษตรกรต้องการได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้ได้ผลผลิตตามความต้องการ ด้านการสนับสนุน ต้องการส่งเสริมการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ดีในชุมชนเพื่อเป็นการกระจายเมล็ดพันธุ์ได้ทั่วถึง มีการจัดนิทรรศการ งานรณรงค์ เพื่อถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิตและจัดหาแหล่งรับซื้อที่แน่นอน เนื่องจากเกษตรกรต้องการแหล่งรับซื้อผลผลิตข้าวที่ไม่ได้มาตรฐานตามระเบียบของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว เพราะหากไปขายให้กับโรงสีหรือพ่อค้าคนกลาง จะมีราคาต่ำกว่าที่ขายคืนให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งสอดคล้องกับ เจตพนธ์ สมศรีมี (2560, น. 111) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกรสมาชิกโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จังหวัดอุดรธานี พบว่า เกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะมากที่สุดในการสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ได้แก่ ต้องการให้รัฐบาลสนับสนุนช่วยเหลือเรื่องราคาข้าว เนื่องจากราคาข้าวตกต่ำเป็นอย่างมาก เกษตรกรจึงอยากให้รัฐบาลสนับสนุนช่วยเหลือในการเพิ่มราคาข้าวในท้องตลาดให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง เพื่อหารือแก้ไขปัญหาคือ เป็นจุดเรียนรู้การผลิตข้าว รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่ พร้อมทั้งรองรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้สามารถเข้าไปส่งเสริมได้ทั่วถึง และเป็นแหล่งประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การเข้าร่วมอบรม ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ การอบรม ประชุม และสื่อออนไลน์อื่น ๆ

2) เกษตรกรควรมีการพัฒนาความรู้และศึกษาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ด้วยตนเอง โดยเพิ่มการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูลให้มากยิ่งขึ้น และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มช่องทางจำหน่ายผลผลิตให้หลากหลายยิ่งขึ้น

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่

1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีนวัตกรรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้เพียงพอ ควรปรับวิธีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเพื่อให้สามารถเข้าถึงเกษตรกรได้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และควรสร้างเกษตรกรต้นแบบ เพื่อช่วยปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรร่วมกับเจ้าหน้าที่และคอยให้คำแนะนำแก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง

2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เช่น แปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ เพื่อให้เกษตรกรเข้าใจถึงเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ถูกต้อง และควรส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เช่น การใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีไว้ใช้เอง การตรวจวิเคราะห์คุณภาพดิน เพื่อใช้ปุ๋ยตรงตามความต้องการและในปริมาณที่เหมาะสม การใช้สารสกัดจากธรรมชาติทดแทนการใช้สารเคมี การใช้สารเคมีที่ถูกต้อง ในปริมาณและช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อตอบสนองความต้องการสนับสนุนในด้านปัจจัยการผลิตที่ไม่เพียงพอของเกษตรกร และด้านความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรกร ควรร่วมกันวางแผน กำหนดนโยบายการส่งเสริมการผลิตและการตลาดให้เหมาะสมกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน และบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนอย่างต่อเนื่อง

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรกร ควรสนับสนุนปัจจัยการผลิต เมล็ดพันธุ์คุณภาพดี สารชีวภัณฑ์ เครื่องจักรกลเครื่องทุ่นแรง ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแก่เกษตรกรในพื้นที่ เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรที่มีความพร้อมในการผลิต และสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อวางแผนการผลิตและเสริมสร้างการสร้างเครือข่ายของเกษตรกร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร เพื่อเป็นแนวทางในวางแผนการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้เกษตรกรในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและการนำไปปฏิบัติของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรบางรายที่เคยอบรมเกี่ยวกับการตัดข้าวพันธุ์ปนแต่ไม่นำไปปฏิบัติจริง

2.3 ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อไป

2.4 ควรมีการศึกษาด้านการเชื่อมโยงตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและช่องทางการจำหน่าย

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). คู่มือโครงการยกระดับแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด.

<https://co-farm.doae.go.th/up/doc/handbook.pdf>

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2566). ข่าวสาร : จัดงานรณรงค์การถ่ายทอดเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวเพิ่มผลผลิตและรักษาคุณภาพ. <https://www.moac.go.th/news-preview-451091791450>

เจนตพณ์ สมศรีมี. (2560). แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกรสมาชิก โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จังหวัดอุดรธานี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชวลิต อินทรพงษ์. (2562). การพัฒนากระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว บ้านสันคะยอม จังหวัดลำพูน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ทัศนาลี จันทชัย. (2561). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นภาพร เวชกามา, และธีระรัตน์ ชินแสน. (2561). สภาพการผลิตและแนวทางการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 13(1), 85-95.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

-
- นาริรัตน์ สิริสาร ชนนานถ ชนะอักษร และ Servel A. Miller. (2562). แนวทางการส่งเสริมการผลิตสินค้าข้าวตามมาตรฐานฮาลาลของเกษตรกร. วารสารสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 16(2), 152-175.
- สุนันทา ณ มา. (2561). ความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร มหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุพจน์ คำยา. (2561). ความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอพวน จังหวัดเชียงราย. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

